

nr. 2006/1 (januari – februari 2006)

- **Beweging in de taxonomie van de Staartdragers (Urodela)**
- **De Katteputten te Ieper (Hollebeke)**
- **Amfibieën in hun water- en landbiotopen**
- **Britse autoweg drie maanden dicht voor paddentrek**
- **Over de poepsalamander**
- **Giftige hagedissen**
- **Je medewerking wordt geapprecieerd!**
- **Welke salamander is dit?**

Beweging in de taxonomie van de Staartdragers (Urodela).

Henk Wallays

2005 was voor de Urodela geen erg rustig jaar. Terwijl enkele jaren geleden een aantal ondersoorten tot soort werden verheven, werd in 2005 een flink aantal taxonomische reorganisaties doorgevoerd. En, als neusje van de zalm: de verrassende ontdekking van de eerste Aziatische vertegenwoordiger van de Longloze salamanders. Hieronder volgt een korte samenvatting van recente taxonomische nieuwigheden.

Europese salamanders.

Het genus *Triturus* werd grondig herzien. De groep van 'kleine salamanders' werd afgesplitst in een apart genus: *Lissotriton*. Dit geslacht omvat nu Vinpootsalamander (*L. helveticus*), Kleine watersalamander (*L. vulgaris*), Iberische watersalamander (*L. boscai*) (fig. 1), Karpatensalamander (*L. montandoni*) en Italiaanse salamander (*L. italicus*). Sommige taxonomen pleiten er ook voor om de populaties Iberische watersalamanders uit het zuiden van Portugal (Algarve) als een aparte soort, *L. maltzani* (Boettger, 1879) te beschouwen.

De Alpenwatersalamander wordt in het genus *Mesotriton* geklasseerd zodat nu enkel de grotere soorten zoals Marmersalamander (*T. marmoratus*), Bandsalamander (*T. vittatus*) en de superspecies groep van de kamsalamanders (*T. cristatus*, *T. carnifex*, *T. dobrogicus* en *T. karelinii*) onder het genus *Triturus* geklasseerd blijven. Maar ook dat was van korte duur want inmiddels draagt de Bandsalamander het binomen *Omnitriton vittatus*. Tijdens de laatste internationale 'Urodela-meeting' in Gersfeld werd over deze soort een zeer interessante lezing gegeven.

Fig. 1. Iberische watersalamander (*Lissotriton boscai*)
(foto: Henk Wallays)

Op deze meeting bleek duidelijk dat we in de toekomst nog andere verrassingen mogen verwachten. Over de in de Russische Federatie voorkomende Siberische landsalamander (*Salamandrella keyserlingii*) was er een prachtige lezing over de evolutie en demografie van deze soort. Daarin kwamen duidelijke geografische en ecologische verschillen naar voor. Deze salamander heeft trouwens op wereldniveau het grootste verspreidingsareaal.

Mogelijk zal de Brilsalamander (*Salamandrina terdigitata*) nog opgesplitst worden in twee verschillende soorten (Mattocia *et al.*, 2005). Op basis van vorige voordrachten in Gersfeld weten we bovendien dat binnen de Alpenlandsalamanders (*Salamandra atra-aurorae* groep) ook nog onduidelijkheden bestaan.

De Pyreneeënbeksalamander draagt nu het binomen *Calotriton asper*. Tevens werd binnen dat genus een nieuwe soort beschreven, *C. arnoldi* (Carranza & Amat, 2005). In tegenstelling tot *C. asper* verlaat deze soort het water niet waardoor genetische uitwisseling sterk beperkt wordt. De jonge dieren van *C. arnoldi* missen het typische gele vlekkenpatroon van *C. asper* en hebben enkel kleine gele vlekjes op de zijkant. Ze hebben bovendien een veel gladdere huid, vooral op de flanken. *C. arnoldi* heeft blijkbaar een zeer beperkt verspreidingsgebied in het noordoosten van Spanje (Catalonië).

Fig. 2. Siberische landsalamander (*Salamandrella keyserlingii*)
(foto : Henk Wallays)

De Kleinaziatische landslamanders van het genus *Mertensiella* (waarvan een soort ook in Europa voorkomt, op de in de Egeïsche Zee gelegen Griekse eilanden Karpathos, Kasos, Saria en Kastellorizo) zijn eveneens aan herziening toe. De ondersoorten werden verheven tot species-niveau en zijn nu geklasseerd in het genus *Lyciasalamandra*.

Oost-Aziatische salamanders.

In Korea werd een eerste Longloze salamander (Plethodontidae)¹ gevonden. Van deze groep salamanders, die goed is voor ongeveer 70% van het totaal aantal soorten, komen de meeste vertegenwoordigers voor in Noord- & Midden-Amerika, met uitzondering van het geslacht *Hydromantes* dat zowel in Californië als in Europa voorkomt. De ontdekking van *Karsenia koreana* (Min *et al.*, 2005), de tot op heden enige bekende Aziatische vertegenwoordiger van deze groep, betekent voor salamanderkenners evenveel als het vinden van een levende dinosaurus door een paleoherpetoloog! Deze ontdekking werpt heel wat vragen op i.v.m. de evolutie van de *Plethodontidae*. *Karsenia koreana* is blijkbaar niet verwant met de Amerikaanse soorten wat erop wijst dat de opsplitsing tussen de Amerikaanse soorten en het Oost-Palearctische taxon zeer oud is. *K. koreana* is het dichtst verwant met Larch Bergsalamander (*Plethodon larselli*), een eerder zeldzame en ondertussen beschermde soort uit het noordwesten van de Verenigde Staten (Washington, Oregon).

In de provincie Bac Giang in Vietnam werd een nieuwe Krokodilsalamander ontdekt. De geelbruine eerder kleine dieren (± 12 cm totale lengte) werden gevonden in een poel in een dicht secundair bamboebos. Tot op heden werden enkel mannetjes gevonden. Men vermoedt dat de vrouwtjes, zoals bij andere soorten van het genus *Tylotriton*, minder lang in het water vertoeven. Er werd ook een larve van 4,5 cm gevangen. De soort werd beschreven als *Tylotriton vietnamensis* (Böhme *et al.*, 2005) en is verwant met *Tylotriton haianensis* en *T. asperrimus*. Alles wijst erop dat in Vietnam nog andere

¹ Bij de Longloze salamanders ontbreken de longen geheel of zijn ze nauwelijks ontwikkeld. Ze nemen zuurstof op via de huid en het mondslijmvlies. Ze hebben een disjunct verspreidingsgebied. Het grootste areaal strekt zich uit van Canada over de oostelijke en westelijke Verenigde Staten en Midden-Amerika tot centraal Bolivia. Het zijn de enige salamanders op het zuidelijk halfrond. Het tweede deel van het areaal ligt in mediterraan Europa en het derde deel nu ook in het oosten van Azië.

mysterieus onder de krokodilsalamanders gevonden zullen worden. Zo werd in Bac Giang een grote eerder bleke Wrattensalamander (*Paramesotriton*) salamander gevonden die in zijn uiterlijk veel gelijkenis vertoont met de Vietnamese Wrattensalamander (*P. deloustali*). De dieren zijn echter veel bleker, de staart van de mannetjes draagt geen witte streep. Verder waren deze dieren geparasiteerd door een waterluis die voor de Vietnamese Wrattensalamander dodelijk bleek, maar op de dieren uit Bac Giang blijktbaar geen ernstig effect had.

Literatuur.

Böhme W., Schottler T., Nguyen Quang Truong & Kohler J., 2005. A new species of salamander, genus *Tylostotriton* (Urodela : Salamandridae), from Northern Vietnam, *Salamandra*, 41: 215-220

Carranza S. & Amat F., 2005. Taxonomie, biogeography and evolution of *Euproctus* (Amphibia: Salamandridae), with the resurrection of the genus *Calotriton* and the description of a new endemic species from the Iberian Peninsula, *Zoological Journal of the Linnean Society*, 145: 555-582.

Mattocia M. , Romano A., Sbordoni V., 2005. Mitochondrial DNA sequence analysis of the Spectacled salamander, *Salamandrina terdigitata* (Urodela : Salamandridae) supports the existence of two distinct species. *Zootica*, 995: 1-19

Min M.S., Yang S.Y., Bonett R.M., D.R. Vieites, Brandon R.A & Wake D.B., 2005 . Discovery of the first Asian Plethodontid salamander. *Nature*, 435: 87-90

n.v.d.r.: bij het gebruik van de wetenschappelijke benamingen in de HYL-FLITS houden we ons voorlopig en gemakkelijksshalve doorgaans aan de conservatieve nomenclatuur zoals die gebruikt wordt door Arnold N & Ovenden D, 2002. A field guide to the reptiles and amphibians of Britain and Europe. (HarperCollinsPublishers, London) en Strijbosch et al., 2005 en Strijbosch et al., 2005. Standaardlijst voor de Nederlandse namen van de Europese amfibieën en reptielen. (RAVON 21, 7(3): 65-72.)

De Katteputten te Ieper (Hollebeke)

In Hollebeke, deelgemeente van Ieper, langsheen de spoorweg Ieper-Kortrijk en in de onmiddellijke omgeving van het Vlaams Natuurreservaat 'De Oude Vaart' en het Provinciaal domein de Palingbeek en de Vierlingen ligt een langgerechte vijver en een poel, omgeven door elzenhakhout. Zuidelijk aangrenzend aan het gebied ligt een hooilandje met ruigtevegetatie, afgezoomd door struweel van vlier, wilg en braam. Op het gewestplan is het gebied als natuurgebied ingekleurd wat belangrijk is omdat een dergelijke bestemming in aanmerking komt voor subsidiëring bij verwerving door een erkende natuurvereniging. Dit amper 0,74 ha grote gebied wordt op de biologische waarderingskaart als zeer waardevol aangeduid, situeert zich in de zandleemstreek en staat in de streek bekend onder de naam 'De Katteputten' (fig. 3).

De juiste ontstaansgeschiedenis van de Katteputten is niet duidelijk. Door de geringe diepte is het weinig waarschijnlijk dat de Katteputten gegraven werden om de spoorwegberm op te werpen. Op oude kaarten, waar de spoorweg reeds staat ingetekend, worden de Katteputten trouwens niet vermeld en ook op militaire stafkaarten uit de eerste wereldoorlog zijn ze niet te zien. Op de kaarten is het gebied van de Kattenputten aangeduid als 'bebost'. Vermoedelijk zijn de Katteputten ontstaan als gevolg van ontginning van leperiaanklei, in de periode kort na de 'grote oorlog'. Dat deze kleilaag hier dagzoomt, was te zien in de droge zomer van 2003. De Katteputten situeren

Fig. 3. De Katteputten te Hollebeke

zich trouwens in de directe omgeving van een hoeve. Het zou dus kunnen dat de leperiaanklei voor de heropbouw van de hoeve en huizen in de omgeving werd gewonnen om gebruikt te worden als grondstof voor de fabricatie van bakstenen in 'veldovens', zoals die hier veel voorkwamen. Veldovens waren openlucht 'steenbakkerijen' – zoals die nu nog gebruikt worden in Afrika – die de grote vraag naar baksteen moesten opvangen. De kwaliteit van bakstenen uit 'veldovens', was niet zo goed als die van bakstenen uit 'normale' steenbakkerijen.

De Katteputten zijn voor een korte tijd ook in gebruik geweest als visvijver en vrij recent ook als 'speelterrein' voor paintball-gevechten! Gelukkig maar dat het gebied nu een definitieve bestemming heeft gekregen en beheerd wordt als natuurgebied.

De vegetatie in het gebied is vrij gevarieerd, vanwege de contrasten tussen open water, oeverbiotoop, bosrand en open ruigte. Niet minder dan 104 plantensoorten en 17 soorten paddenstoelen zijn er tot op heden gevonden. Pinksterbloem, Echte koekoeksbloem, Speenkruid komen er talrijk voor. Het gebied is ook belangrijk voor een aantal watervogels zoals IJsvogel en Blauwe reiger en een aantal trekvogels.

Fig. 4. Het gebied de Katteputten is één van de belangrijkste voortplantingsplaatsen van de Kamsalamander in West-Vlaanderen

De Katteputten zijn echter van Europees belang omdat ze een belangrijke voortplantingsplaats (fig.4) zijn voor de Kamsalamander (*Triturus cristatus*) en tevens een leefgebied vormen voor vijf andere soorten amfibieën: Gewone pad (*Bufo bufo*), Bastaardkikker (*Rana esculenta*), Bruine Kikker (*Rana temporaria*), Alpenwatersalamander (*T. alpestris*) en Kleine watersalamander (*T. vulgaris*). In het hooiland, langs het struweel en in de spoorwegberm foerageren bovendien Levendbarende hagedissen (*Lacerta vivipara*).. De Kamsalamander is een soort die er in Europa sterk op achteruitgaat. Recent veldonderzoek heeft uitgewezen dat de toestand in Vlaanderen ook verre van rooskleurig is (Bauwens D., in lit.).

Het belang van de Katteputten als amfibieënreservaat kan worden aangetoond

aan de hand van de jaarlijkse paddenoverzetacties die aan de Kasteelhoekstraat, grenzend aan het reservaat, georganiseerd worden. Sedert 1999 tot en met 2005 werden er tijdens de overzetacties gemiddeld per jaar 1072 Gewone padden, 284 Alpenwatersalamanders, 242 Kleine watersalamanders, 31 Bruine kikkers, 26 Kamsalamanders en 7 Bastaardkikkers overgezet.

Omwille van de herpetologische waarde is het gebied in het voorjaar van 2003 aangekocht door Natuurpunt, mede dankzij de financiële steun van Hyla. Het is immers de doelstelling van onze werkgroep om de aankoop en bescherming van dergelijke gebieden te ondersteunen. Conservators zijn Rudy Claeys en Stefaan Parreyn.

Amfibieën in hun water- en landbiotopen

In het westen van Frankrijk werden 30 Kamsalamanders (*Triturus cristatus*) en 25 Marmersalamanders (*T. marmoratus*) getelemetreerd gedurende 31 dagen nadat ze hun voortplantingsplaatsen verlaten hadden om zich naar hun zomerbiotopen te begeven. Rond een eerste poel lag 95% van de zomerbiotopen van Kamsalamander binnen een afstand van 63 m van hun voortplantingspoel. Voor de Marmerslamander bedroeg die afstand 59.5 m De meest frequent bezette zomerhabitats bevonden zich in de directe omgeving van de oever van de poel. De actieradius van de populaties in twee andere poelen bedroeg respectievelijk 26,2 en 32,3 m (Jehle, 2000).

Nieuw aangelegde poelen (fig. 5) in landbouwgebied werden onderzocht op hun populatiesamenstelling en deze werd vergeleken met het aantal amfibieën(soorten) dat werd aangetroffen in oude poelen. In bezettingsgraad was er weinig of geen verschil: 65% van de nieuwe was bezet door één of meerdere soorten, en in 71 % van de oude poelen werden amfibieën aangetroffen. De soortensamenstelling in nieuwe en oude poelen was wel beduidend anders. De Gewone pad (*Bufo bufo*) werd frequenter gevonden in nieuwe poelen, terwijl Kamsalamander en de Kleine watersalamander (*T. vulgaris*) eerder een voorkeur bleken te hebben voor oudere poelen. Het verschil in soortenbezetting tussen oude en nieuwe poelen werd ook bepaald door de bestemming van de poel en het migratievermogen van de amfibieën. De nieuw aangelegde poelen waren groter dan de oude en werden hierdoor meer gekoloniseerd door vissen en bezocht door watervogels. Kamsalamanders werden nooit aangetroffen in poelen met vissen. Statistisch onderzoek (Principal component en Discriminant analyse) van parameters van poel - en landbiotoop toonde aan dat de afstand tussen een nieuw aangelegde poel en een oude, bezette poel bepalend was voor de kolonisatie van de nieuwe poel. Zowel Kamsalamander als Kleine watersalamander slaagden er niet in nieuwe poelen te koloniseren die meer dan 400 m van een poel met een bestaande populatie lagen. Bruine kikker (*Rana temporaria*) en Gewone pad bleken afstanden tot 950 m te overbruggen tussen bestaande en nieuw aangelegde poelen. De Bruine kikker bleek ook een lichte voorkeur te hebben voor nieuwe poelen met een rijke onderwatervegetatie. Anderzijds kon een multivariaat analyse geen onderscheid maken wat de preferentie was van de Gewone pad voor een bepaald type water-habitat (Baker & Halliday, 1999)

Fig. 5. Nieuw aangelegde poelen worden eerst gekoloniseerd door Gewone pad (*Bufo bufo*) en Bruine Kikker (*R. temporaria*). De salamanders komen pas later.

(foto Alain Goethals)

Het is algemeen bekend dat de inheemse amfibieën in het voorjaar naar hun voortplantingsplaatsen trekken om er te paren en hun eieren af te zetten. De voorjaars trek van padden bijvoorbeeld is een jaarlijks weerkomend fenomeen en zonder

twijfel de opvallendste amfibieëntrek. Ook van salamanders is bekend dat ze op het eind van de winter en in de vroege lente naar de poelen trekken. De meeste salamanders verschijnen medio maart in het water en dat blijkt ook voor de Vinpootsalamander (*Triturus helveticus*) het geval te zijn. Zo vermeldt men voor die soort een voorjaars trek van half februari tot in mei. Maar uitzonderingen bevestigen de regel. Op 10 december 2005, bij zonnig en licht vriesweer, werd in een poel op het heideveldje in Groenhove bos te Torhout door Evy Dewulf en Peter Watthy een twintigtal mannetjes en vrouwtjes Vinpootsalamander waargenomen waarvan velen paringsgedrag vertoonden! Het staartzwaaien van de mannetjes kon dankzij het zonnig weer zeer goed waargenomen worden. Vraag is nu of die uitzondering wel zo uitzonderlijk is?

Literatuur.

Baker, J.M.R. & Hallyday T.R, 1999. Amphibian colonization of new ponds in an agricultural landscape. Herpetological Journal, 9(2): 55-63.

Jehle, R., 2000. The terrestrial summer habitat of radio-tracked great crested newts (*Triturus cristatus*) and marbled newts (*T. marmoratus*). Herpetological Journal 4(10): 137-142.

Britse autoweg drie maanden dicht voor paddentrek

In het Zuid-Engelse Somerset blijft een autoweg drie maanden dicht voor de paddentrek. De amfibieën brengen het grootste deel van het jaar door in het bos van Norton, bij Clevedon in Cornwall

maar in het vroege voorjaar steken ze de weg over die langs het bos loopt, op zoek naar de sloten en plassen waarin ze het levenslicht zagen. Daar leggen de vrouwtjes hun eisnoeren. Helaas komt een groot percentage van de padden nooit op hun bestemming aan: grote aantallen padden worden jaarlijks door auto's doodgereden. In 2005 werd bij Clevedon een paddenoverzetactie georganiseerd. Meer dan 1.000 paringslustige padden werden hierbij veilig naar de overkant van de weg gebracht. Toch bleef het aantal slachtoffers aanzienlijk, vooral mannetjes padden worden vaak onder de wielen van de voorbijrijdende auto's platgewalst. Daarom werd dit jaar voor een radicale oplossing gekozen.

Over de poepsalamander

Het menu van salamanders is zeer variabel: wormen, landslakken, rupsen, larven van kevers steenvliegen, insecten, vlokreeftjes, pissebedden, duizendpoten, miljoenpoten, spinnen en een hele reeks andere ongewervelden. De Amerikaanse grottsalamander *Eurycea spelaea* (fig. 6) uit de familie van de Longloze salamanders (Plethodontidae) leeft in grotten in de Amerikaanse staat Oklahoma en houdt er echter een heel ander dieet op na: hij is gespecialiseerd op vleermuizenpoep!. Deze wel eigenaardige voedselgewoonte werd ontdekt tijdens een twee jaar durend onderzoek in een vleermuizengrot. Dit zou het eerste geval zijn van coprofagie bij salamanders en werd vastgesteld naar aanleiding van een krachtig uitbraken van ingenomen vleermuizen-uitwerpselen kort na het vangen van de salamanders (Fenolio *et al.*, 2005).

Fig. 6. Amerikaanse grottsalamander (*Eurycea spelaea*)

In de grot waar de salamanders leven, komen al eeuwenlang iedere zomer zo een 15.000 Grijze vleermuizen (*Myotis grisescens*) samen. De bodem van de grot is hierdoor bedekt met een dikke laag vleermuizen-uitwerpselen. Het aantal salamanders steeg bovendien significant vanaf het moment dat de vleermuizen in de grot arriveerden. Omdat vleermuizen een erg inefficiënte vertering hebben, zijn de uitwerpselen bijzonder energierijk. Schimmels, bacteriën en allerlei kleine ongewervelde beestjes profiteren daarvan en die laatste vormen prima salamandervoer. Het zijn die ongewervelden die de stimulans zijn geweest naar de wel heel gespecialiseerde voedselpredatie. Maar tegenwoordig hebben ze die omweg niet meer nodig. Uit isotopenmetingen bleek onomstotelijk dat de dieren de uitwerpselen direct omzetten in spierweefsel. De vleermuizenmest blijkt dus een volwaardig dieet te zijn voor deze Amerikaanse grottsalamander.

Literatuur.

Fenolio D.B., Graening G.O., Collier B.A. & Stout J.F., 2006. Coprophagy in a cave-adapted salamander; the importance of bat guano examined through nutritional and stable isotope analyses. *Biological Sciences*, 273:439-443.

Giftige hagedissen

Volgens onze huidige kennis zijn er maar twee groepen van reptielen die een gifsysteem ontwikkeld hebben: de giftige slangen en de Gilamonsters (Helodermidae). Gilamonsters zijn hagedissen die in de droge woestijn leven van de Verenigde Staten en Mexico. Van deze hagedissen zijn twee soorten bekend: het Gilamonster (*Heloderma suspectum*) en de Mexicaanse korsthagedis (*H. horridum*). Het zijn twee nauw verwante hagedissen waarvan de beet dodelijk kan zijn. Hun gifklieren liggen in de onderkaak, in tegenstelling met de gifklieren van de slangen die zich in de bovenkaak situeren. De gifapparaten van de Gilamonsters en van de gifslangen lijken nauwelijks op elkaar en zijn

onafhankelijk van elkaar ontwikkeld. Wetenschappers veronderstellen dat hun gezamenlijke voorouder niet giftig was en dat deze reptielen hun gifklieren pas later ontwikkeld hebben, zo'n 200 miljoen jaar geleden, toen de eerste zoogdieren op het toneel verschenen. Het gif diende vooral om deze 'zogers' te grazen te nemen. Uit deze eerste giftige reptielen zouden later de gifslangen en de giftige hagedissen ontstaan zijn (Fry *et al.*, 2005).

Maar gifklieren blijken ook aanwezig te zijn in de kaken van sommige agamen en varanen. De vier groepen reptielen (gifslangen, Gilamonsters, agamen en varanen) die toxine producerende klieren bezitten zouden een phylogenetische eenheid vormen die negen toxines gemeen hebben (Fry *et al.*, 2005). De toxines van de Bonte varaan (*Varanus varius*) uit Australië hebben een invloed op de bloeddruk en bloedstollende eigenschappen en veroorzaken bij het slachtoffer bewustzijnsverlies en hevige bloedingen. Samen met de eveneens in Australië voorkomende Baardagame (*Pogona barbata*) bezit deze varaan kenmerken van het ancestrale gifsysteem, namelijk een reeks gif uitscheidende kwabben in boven- en onderkaken. De gifklieren bij agamen en varanen zijn dus eenvoudig van structuur en zijn voor de mens ongevaarlijk terwijl de gifslangen en Gilamonsters een meer ontwikkeld gifsysteem bezitten, gekarakteriseerd door het verlies van die boven- en onderkaakklieren en de ontwikkeling van een echte gifklier.

Literatuur.

Fry B.G., Vidal N., Norman J.A., Vonk F.J., Scheib H., Ramjan S.F.R., Kuruppu S., Fung K, Hedges S.B., Richardson M.K., Hodgson W.C., Ignjatovic V., Summerhayes R. & Kochva E. (2006) Early evolution of the venom system in lizards and snakes Nature 439, 584-588

Je medewerking wordt geapprecieerd!

Dieren in nesten. Het is een populair VRT programma waar wekelijks heel wat volk naar kijkt. Het was dan ook mooi meegenomen dat Chris Dusauchoit en co op woensdag 18 januari een heel item hadden over de paddenoverzetactie aan het Broek in Meeuwen-Gruitrode. Op die manier krijgt Hyla één van haar kerntaken immers zeer efficiënt in vele huiskamers. En Hyla scoort doorgaans wel vrij goed bij de pers. Telkens er een persbericht wordt gestuurd over dalende trends in de Vlaamse amfibieënpopulaties, jongeren en scholen die zich inzetten voor paddenoverzetacties, heuse poelenplannen, een inbeslagname van illegaal te koop aangeboden Vuursalamanders, een groeve die speciaal wordt ingericht voor Vroedmeesterpadden of een habitat van Kamsalamander dat wordt verwoest, nemen de media deze berichten meestal wel over. Op de Hyla website (www.hylawerkgroep.be) willen we al onze persberichten aan u voorstellen onder het kopje 'Hyla in de pers'. Deze rubriek kan uiteraard maar volledig zijn wanneer jullie ons hierbij een handje helpen. Zie je ergens een kranten- of tijdschriftartikel waarin Hyla wordt vermeld of waarin één van onze activiteiten wordt belicht, knip het dan uit of scan het in en stuur het door naar Robert Jooris, Gemoedsveld 3, 9230 Wetteren, robert.jooris@skynet.be of naar webmaster Gijs Damen webmaster@hylawerkgroep.be. Kijk alvast eens naar dit rubriekje want een vijftal recente krantenknipsels staat nu al online.

Welke salamander is dit?

In het laatste nummer van de HYL-FLITS (november-december 2005) publiceerden we afbeeldingen van de buikzijde van twee salamanders die werden waargenomen in een tuinvijver te Lochristi, in de onmiddellijke nabijheid van de Gentse Kanaalzone. De lezers mochten gokken om welke soort(en) het ging. Jammer genoeg kregen we maar weinig reacties en amper zes personen reageerden op onze vraag. Voor foto 1 waren de ingezonden antwoorden als volgt: vijf lezers antwoorden Alpenwatersalamander en twee gokten op Kamsalamander; voor foto 2: vier lezers zagen er een Alpenwatersalamander in, twee een Kamsalamander en één lezer dacht dat het een Kleine watersalamander was.

De meeste inzendingen waren dus juist: beide afbeeldingen toonden een volwassen exemplaar van de Alpenwatersalamander! Het zwart-wit vlekkenpatroon tussen de flanken en de buik zijn typerend. Het vlekkenpatroon op de buik van beide salamanders en de vuilwitte buikkleur van het dier op de tweede foto waren wel sterk afwijkend van het buikpatroon dat we voor Alpenwatersalamanders mogen verwachten.

De meeste Alpenwatersalamanders hebben een orangerode, ongevlekte buik en keel maar dieren met een vlekkenpatroon op de keel worden regelmatig gevonden. Vooral in populaties van het noorden van Italië, ten westen en ten zuiden van de Po-vlakte en in het zuidoosten van Frankrijk hebben Alpenwatersalamanders een gevlekte keel en worden op basis van dit kenmerk tot de ondersoort *apuanus* gerekend (Arnold & Ovenden, 2002). Een gevlekte buik is echter veel minder algemeen en bovendien beperkt tot eerder kleine stipjes. Alpenwatersalamanders met gevlekte buiken worden vooral in Centraal-Europa gevonden. In het Retezat gebergte in Roemenië zouden 50% van alle dieren een gevlekte keel en buik bezitten (Roček *et al.*, 2003)

Literatuur.

Arnold N. & Ovenden D., 2002. A field guide to the reptiles and amphibians of Britain and Europe. HarperCollinsPublishers, London.

Roček Z., Joly P. & Grossenbacher K., 2003. Triturus alpestris (Laurenti, 1768) – Bergmolch. In Böhme, Grossenbacher & Thiesmeier (eds.), Handbuch der Reptilien und Amphibie Europas. Band 4/IIA, p.608-656

Ook in deze FLITS publiceren we twee foto's, namelijk van een larve en van een volwassen salamander. De volwassen salamander werd in maart 2004 gefotografeerd door Linda Van Mieghem in Oostmalle, de larve door Henk Wallays. Deze werd waargenomen in Mechelen. Wie het weet, graag antwoord mailen naar :

info@hylawerkgroep.be

Afbeelding 1: volwassen salamander gevonden in Oostmalle

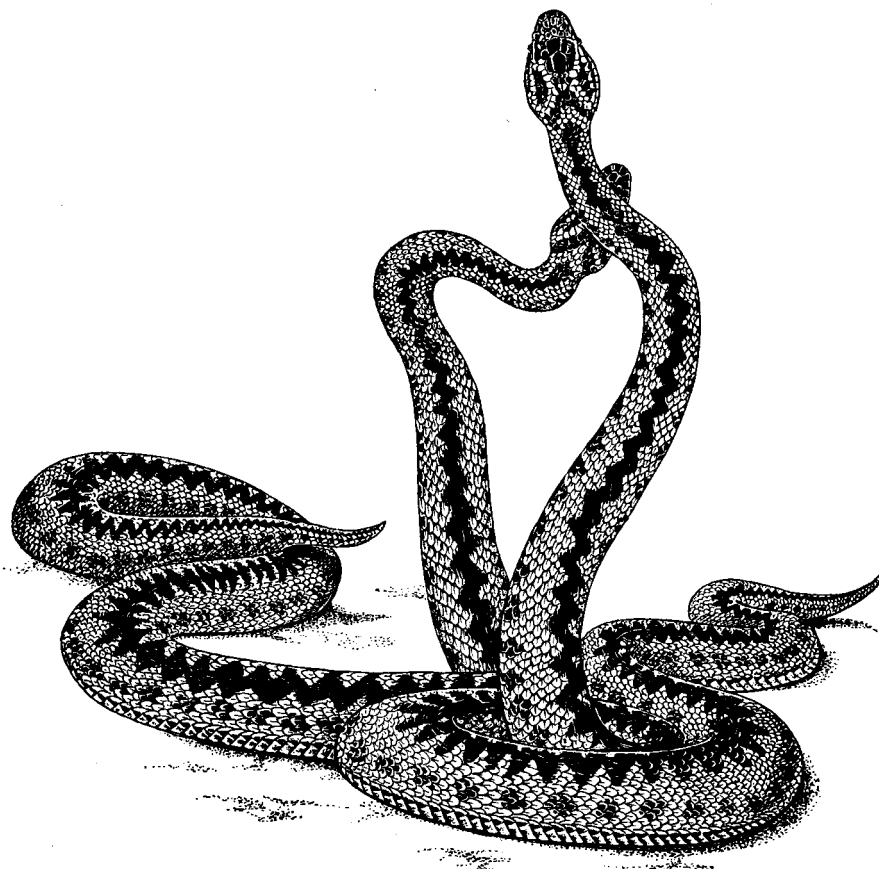

Afbeelding 2: larve uit tuinvijver in Mechelen

Activiteiten 2006

Wie meer wilt weten over de jaaractiviteiten georganiseerd door onze werkgroep:

www.hylawerkgroep.be

Wil je ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30 € zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekeningnr. 230-0524745-92 met vermelding van
projectnummer 2151 (Hyla fonds)

of

op rekeningnr. 293-0212075-88 met vermelding van
projectnummer 3140 (fonds SOS Adder)

Redactie FLITS nummer 2006/1:

Hoofredactie: Robert Jooris en Dominique Verbelen

Redactiemedewerkers: Johan Asselberghs, Gijs Damen en Henk Wallays.

Werkgroep Hyla

Voorzitter:

Bart Hellemans, Otterdreef 7
2980 Halle Zoersel.
Tel. 03/384.33.56
Gsm : 0473/29.21.63
email: bart.hellemans@skynet.be

Secretaris:

Robert Jooris, Gemoedsveld 3
9230 Wetteren
tel. 09/369.42.28
e-mail
hyla@natuurpunt.be
robert.jooris@natuurpunt.be

Penningmeester:

Jan Van Der Voort, A.Wolfsstraat 24/1,
2900 Schoten
tel. 03/658.38.79
e-mail:
jan.vandervoort@hylawerkgroep.be

Webmaster: Gijs Damen, Dorpsstraat 2/2,
3971 Heppen
Tel. 011 391839
www.hylawerkgroep.be

rekeningnr. HYLA: 748-0162358-83

Provinciaal verantwoordelijken :

- Antwerpen : Jan Van der Voort
- Oost-Vlaanderen : Robert Jooris
e-mail: robert.jooris@skynet.be
- West-Vlaanderen: Stefaan Parreyn,
Kruisekestraat 346, 8940 Wervik
gsm 0477/33.58.64
e-mail: stefaan.parreyn@telenet.be
- Vlaams Brabant : Mark Lehouck,
Rotselaarsesteenweg 99,
3018 Leuven.
Tel.: 016/44.49.36
e-mail: mark.lehouck@pandora.be
- Limburg : Peter Engelen, 1 Meilaan 13
3650 Dilsen-Stokkem
Tel. 089/ 75.66.09
e-mail: peter.engelen@euphonymet.be

Leden van Natuurpunt vzw kunnen zich laten opnemen in het adressenbestand van Hyla.

Wat is Hyla

Hyla is de herpetologische werkgroep van de Natuurpunt Studie vzw. Hyla tracht de belangstelling en daadwerkelijke inzet van een groter publiek te bekomen door het geven van lezingen, het organiseren van herpetologische excursies, het publiceren van brochures en het verspreiden van posters. Verder is Hyla bezig met tal van herpetologische studies o.a. studie van de gladde slang in Kalmthout, poeleninventarisatie in Vlaanderen en de bestudering van het groene kikkercomplex enz. Ook naar bescherming van onze inheemse herpetofauna is Hyla zeer actief. Jaarlijks worden tienduizenden amfibieën veilig de weg overgezet, die de tocht naar hun paaiplaatsen kruist. Met het aanleggen van poelen creëert Hyla zowel in reservaten als in landbouwgebied nieuwe biotopen voor kikkers en salamanders.

